

Πάνος Μουρδουκιάς

Βασικές Αρχές ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ	9
Πρόλογος	11
1.1 Εισαγωγή	11
1.2 Ορισμός και πεδίο της Οικονομικής	12
1.3 Η Οικονομική ως επιστήμη	14
1.4 Οικονομικές έννοιες	19
1.5 Στενότητα και επιλογή: το μοντέλο των παραγωγικών δυνατοτήτων	28
1.6 Ανακεφαλαίωση	40
Ερωτήσεις και προβλήματα για συζήτηση	43
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	44
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	47
Πρόλογος	49
Εισαγωγή	49
2.1 Τα οικονομικά προβλήματα	49
2.2 Είδη οικονομικών συστημάτων	50
2.3 Οικονομικά συστήματα και οικονομίες	59
2.4 Η ελληνική οικονομία: γενικά	59
2.5 Ανακεφαλαίωση	68
Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης	70
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	70
3. Η ΑΓΟΡΑ ΕΝΟΣ ΑΓΑΘΟΥ	73
Πρόλογος	75
3.1 Εισαγωγή	75
3.2 Η πλευρά της ζήτησης: οι καταναλωτές	78
3.3 Η πλευρά της προσφοράς: οι επιχειρήσεις	87
3.4 Συνδυασμός ζήτησης και προσφοράς: τιμή και ποσότητα ισορροπίας	94
3.5 Το μοντέλο της αγοράς, οι θεσμοί, και η σταθερότητα των τιμών	96
3.6 Μεταβολές στην τιμή και την ποσότητα ισορροπίας	97
3.7 Ανακεφαλαίωση	102
Ερωτήσεις και προβλήματα ανακεφαλαίωσης	103
Παράρτημα Α	104

Σύνδεση με τον πραγματικό κόσμο: η επίδραση της καλοκαιρινής ξηρασίας του 1988 στην τιμή της σόγιας	105
4. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	111
Πρόλογος	112
4.1 Μικροοικονομική και Μακροοικονομική	112
4.2 Οικονομική, ιδεολογία και σχολές οικονομικής σκέψης	113
4.3 Μακροοικονομικά προβλήματα	116
4.4 Η μέθοδος της Μακροοικονομικής μια συνοπτική παρουσίαση	119
4.5 Ανακεφαλαίωση	120
Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης	121
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	121
Εργασία 4	122
5. ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ: ΤΟ ΑΕΠ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΟΥ	123
Πρόλογος	124
5.1 Εισαγωγή	124
5.2 Η μακροοικονομική λογιστική	125
5.3 Μέτρηση της παραγωγής μιας οικονομίας: ΑΕΠ και ΑΕΘΠ	125
5.4 Δύο προσεγγίσεις στη μέτρηση του ΑΕΠ	128
5.5 Η σχέση ανάμεσα στο ΑΕΠ, το Εθνικό Εισόδημα και το Προσωπικό Εισόδημα	135
5.6 Πραγματικό και ονομαστικό ΑΕΠ	136
5.7 Στατιστικά στοιχεία για το ΑΕΠ	138
5.8 ΑΕΠ, κατά κεφαλή ΑΕΠ και ευημερία	138
5.9 Ανακεφαλαίωση	140
Ερωτήσεις και προβλήματα ανακεφαλαίωσης	142
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	142
Εργασία 5	143
6. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	145
Πρόλογος	147
6.1 Οι οικονομικοί κύκλοι	147
6.2 Μακροοικονομικές μεταβλητές και προβλήματα	154
6.3 Ανακεφαλαίωση	173
Ερωτήσεις και προβλήματα ανακεφαλαίωσης	175
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	175
Η χαμηλή ανεργία στην Ιαπωνία-Πώς τα καταφέρνουν;	176
Εργασία 6	181

7.	Η ΜΑΚΡΟΑΓΟΡΑ: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ, ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ, ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΑΕΠ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ	183
	Πρόλογος	185
7.1	Το μοντέλο της συνολικής ζήτησης και της συνολικής προσφοράς: γενικά	185
7.2	Η πλευρά της ζήτησης της οικονομίας: καταναλωτές, επιχειρήσεις, κράτος και ξένοι	186
7.3	Η πλευρά της προσφοράς στην αγορά: επιχειρήσεις	192
7.4	Συνδυασμός συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς: ισορροπία πραγματικού ΑΕΠ και γενικού επιπέδου τιμών	198
7.5	Εφαρμογή: πληθωρισμός κόστους και πληθωρισμός ζήτησης	202
7.6	Ανακεφαλαίωση	205
	Ερωτήσεις και προβλήματα ανακεφαλαίωσης	207
	Επιλεγμένη βιβλιογραφία	207
	Εργασία 7	208
8.	ΟΙ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ	209
	Πρόλογος	211
8.1	Εισαγωγή	211
8.2	Η παραδοσιακή θεωρία της κατανάλωσης	211
8.3	Σύγχρονες θεωρίες της κατανάλωσης	221
8.4	Επένδυση	224
8.5	Κρατικές δαπάνες	230
8.6	Εξωτερικό εμπόριο	230
8.7	Παρακολούθηση της συνολικής ζήτησης: δείκτες	232
8.8	Ανακεφαλαίωση	232
	Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης	234
	Προτεινόμενη βιβλιογραφία	234
	Εργασία 8	235
9.	Η ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	237
	Πρόλογος	239
9.1	Εισαγωγή	239
9.2	Είδη χρήματος	240
9.3	Οι λειτουργίες του χρήματος	242
9.4	Η ιστορία του χρήματος	243
9.5	Η «τιμή» του χρήματος: επιτόκιο	245
9.6	Η χρηματαγορά	248
9.7	Συνδυασμός ζήτησης και προσφοράς: επιτόκιο ισορροπίας	268
9.8	Η αγορά χρήματος και η συνολική ζήτηση	269
9.9	Ανακεφαλαίωση	272

Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης	274
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	274
Εργασία 9	275
10. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ: Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΑΥΤΟΜΑΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ	277
Πρόλογος	279
10.1 Εισαγωγή	279
10.2 Πλήρης απασχόληση, κενό ύφεσης και πληθωριστικό κενό	282
10.3 Ο μηχανισμός αυτόματης προσαρμογής	284
10.4 Η κατάρρευση του μηχανισμού — η μεγάλη οικονομική κρίση	287
10.5 Οικονομική κρίση, ύφεση, πληθωρισμός και πολιτικές της πλευράς της ζήτησης	294
10.6 Μειονεκτήματα των πολιτικών της πλευράς της ζήτησης	299
10.7 Ανακεφαλαίωση	303
Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης	305
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	305
Εργασία 10	306
11. ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ: ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ	307
Πρόλογος	309
11.1 Εισαγωγή: από την υψηλή ανάπτυξη στη χαμηλή	309
11.2 Ο στασιμοπληθωρισμός τη δεκαετία του 1970: πώς ξεκίνησαν όλα	310
11.3 Η αποτυχία των οικονομικών στην πλευρά της ζήτησης	312
11.4 Τα βασικά στοιχεία των οικονομικών για την πλευρά της προσφοράς	315
11.5 Τα οικονομικά για την πλευρά της προσφοράς: θεωρία και αποδείξεις	320
11.6 Η πλευρά της προσφοράς στην πράξη	321
11.7 Η χρηματιστηριακή κατάρρευση του Οκτωβρίου 1987	326
11.8 Η εποχή Clinton και η νέα οικονομία	328
11.9 Ανακεφαλαίωση	329
Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης	331
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	331
Εργασία 11	332
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗΣ	333

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Πρόλογος

4.1 Μικροοικονομική και Μακροοικονομική

4.2 Οικονομική, ιδεολογία και σχολές οικονομικής σκέψης

Γιατί διαφωνούν οι οικονομολόγοι

Ο ρόλος της ιδεολογίας

Ιδεολογία και σχολές οικονομικής σκέψης

4.3 Μακροοικονομικά προβλήματα

Πληθωρισμός, αντιπληθωρισμός, ανεργία και στασιμοπληθωρισμός

Μακροοικονομικοί στόχοι και πολιτικές

4.4 Η μέθοδος της Μακροοικονομικής — συνοπτική παρουσίαση

4.5 Ανακεφαλαίωση

Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

Πρόλογος

Η Οικονομική χωρίζεται σε δύο τομείς εστίασης: τη Μικροοικονομική και τη Μακροοικονομική. Πού βασίζεται αυτός ο διαχωρισμός; Γιατί διαφωνούν οι οικονομολόγοι; Ποιος είναι ο ρόλος της ιδεολογίας στη Μακροοικονομική; Ποια είναι τα κυριότερα μακροοικονομικά θέματα και προβλήματα; Υπάρχουν κάποιοι τρόποι επίλυσής τους; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα με τα οποία θα ασχοληθούμε σε αυτό το κεφάλαιο.

4.1 Μικροοικονομική και Μακροοικονομική

Προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες και τις ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με τη μελέτη των διαφόρων προβλημάτων της οικονομίας, οι οικονομολόγοι διαχωρίζουν τη μελέτη της οικονομίας σε δύο τομείς: τη Μικροοικονομική και τη Μακροοικονομική.

Μακροοικονομική είναι η μελέτη της οικονομίας ως ενιαίας οντότητας. Εστιάζει στη συνολική λήψη αποφάσεων και στα προβλήματα που αφορούν ολόκληρη την οικονομία, όπως είναι η ανεργία, ο πληθωρισμός και ο στασιμοπληθωρισμός και προτείνει πολιτικές για την επίλυσή τους. Παρέχει ένα θεωρητικό πλαίσιο (μοντέλο) που εξηγεί τον προσδιορισμό της παραγωγής, των τιμών των αγαθών και των πόρων για ολόκληρη την οικονομία και εντοπίζει τα πιθανά αίτια για τις διακυμάνσεις τους.

Μικροοικονομική είναι η μελέτη μιας οικονομίας ως συνόλου πολλών ξεχωριστών μονάδων. Εστιάζει στη συμπεριφορά των αυτόνομων μονάδων που παίρνουν αποφάσεις για την κατανομή των πόρων: τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων ως αγοραστών οικονομικών πόρων και πωλητών αγαθών και στη συμπεριφορά των νοικοκυριών ως πωλητών οικονομικών πόρων και αγοραστών αγαθών. Παρέχει ένα θεωρητικό πλαίσιο που εξηγεί τον καθορισμό του ύψους της παραγωγής και των τιμών των επιμέρους αγαθών και πόρων. Η διάκριση ανάμεσα σε Μικροοικονομική και Μακροοικονομική ήταν εποικοδομητική αλλά συγχρόνως και καταστροφική για την προαγωγή της Μακροοικονομικής από πολλές απόψεις. Έπαιξε εποικοδομητικό ρόλο, επειδή έδωσε στους οικονομολόγους τη δυνατότητα να περιγράψουν τις δυσκολίες και τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τα οικονομικά προβλήματα τα οποία αφορούν ολόκληρη την οικονομία. Ήταν, από την άλλη, καταστροφική, επειδή χώρισε με μια σφήνα τους δύο τομείς της οικονομικής επιστήμης, μια σφήνα που συχνά γίνεται εμπόδιο για τη σε βάθος μελέτη της συμπεριφοράς των συνολικών οικονομικών μεγεθών. Αναγνωρίζοντας αυτό το θεωρητικό κενό, οι οικονομολόγοι κάνουν προσπάθειες για την επανένωση των δύο τομέων. Το θεωρητικό κενό κλείνει με την εμφάνιση εκείνων των αρχών της Μακροοικονομικής που αναζητούν ερμηνείες για τη συμπεριφορά των συνολικών οικονομικών μεγεθών στη συμπεριφορά που διέπει τις ατομικές μονάδες λήψης αποφάσεων, δηλαδή τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

4.2 Οικονομική, ιδεολογία και σχολές οικονομικής σκέψης

Γιατί διαφωνούν οι οικονομολόγοι

Όπως συμβαίνει και σε κάθε άλλη επιστήμη, κάθε οικονομολόγος μπορεί να έχει διαφορετικές απόψεις για ένα συγκεκριμένο οικονομικό ζήτημα. Τέτοιες διαφωνίες, που έγιναν αφορμή να αναπτυχθούν αρκετές σχολές οικονομικής σκέψης, προέρχονται από δύο πηγές: τις διαφορές στον τρόπο με τον οποίο κατασκευάζονται τα οικονομικά μοντέλα και τις ιδεολογικές και φιλοσοφικές διαφορές, δηλαδή τους πολιτικούς «φαικούς» μέσα από τους οποίους οι οικονομολόγοι ελέγχουν εξουχιστικά τον πραγματικό κόσμο. Ας δούμε όμως τον τρόπο με τον οποίο η ιδεολογία δεσμεύει τη σκέψη ενός οικονομολόγου όταν αυτός αναλύει τα οικονομικά φαινόμενα.

Ο ρόλος της ιδεολογίας

Οι οικονομολόγοι κάνουν το διαχωρισμό ανάμεσα στη θετική οικονομική (positive economics) και στη δεοντολογική οικονομική (normative economics). Υποστηρίζουν ότι η θετική οικονομική εξετάζει τα οικονομικά θέματα «αντικειμενικά» – δηλαδή όπως είναι – ενώ η δεοντολογική οικονομική τα εξετάζει υποκειμενικά – δηλαδή όπως θα έπρεπε να είναι, σύμφωνα με το σύστημα κοινωνικών αξιών ενός ατόμου. Επίσης, ισχυρίζονται ότι η θετική οικονομική δεσπάζει στον κυρίως χώρο της Οικονομικής, ενώ η δεοντολογική οικονομική εφαρμόζεται σε άλλες συναφείς επιστήμες, όπως η κοινωνιολογία, η πολιτική και η φιλοσοφία. Είναι όμως αυτό δυνατόν; Μπορεί κάποιος να διαχωρίσει το θετικό στοιχείο της οικονομικής θεωρίας από το δεοντολογικό, το ιδεολογικό; Ας εξετάσουμε μερικές από τις πιο σεβαστές απόψεις.

Η διάσημη Βρετανίδα οικονομολόγος Joan Robinson υποστηρίζει ότι: «Είναι αδύνατον να υπάρχει μια κοινωνία, παρά μόνον αν τα μέλη της έχουν κοινές απόψεις για τον κατάλληλο τρόπο χειρισμού των υποθέσεων της και οι κοινές αυτές απόψεις εκφράζονται με μια ιδεολογία». Η ιδεολογία είναι η εικόνα που έχει κάποιος για τις κοινωνικές αξίες, την κοινωνική ύπαρξη, τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να συνδυάζονται οι κοινωνικοί θεσμοί.

Η ιδεολογία δεν είναι όρος που συναντάται συχνά στη σύγχρονη θετική οικονομική, όπου τα περισσότερα εκφράζονται με μαθηματικές εξισώσεις παρά με λόγια. Η ιδεολογία ταυτίζεται με υποκειμενικές προκαταλήψεις, προσωπικές γνώμες και κρίσεις αξιών που υποστηρίζεται ότι δεν ανήκουν στην Οικονομική ως επιστήμη. Παρόλα αυτά, οι οικονομολόγοι, όπως όλοι οι υπόλοιποι πολίτες, δεν μπορούν να ξεφύγουν από την ιδεολογία. Έχουν τις δικές τους απόψεις και ιδέες για τη μορφή των οικονομικών θεσμών και των οικονομικών ζητημάτων. Έχουν πεποιθήσεις για το σωστό και το λάθος και δικά τους πρότυπα για να μετρούν την απόδοση μιας οικονομίας. Και, παρόλο που αυτά τα πρότυπα μπορεί να κρύβονται πίσω από τα μαθηματικά της Οικονομικής, βγαίνουν αθόρυβα στην επιφάνεια όταν οι υποθέσεις διατυπώνονται και

ελέγχονται: «Αλλά υπάρχουν στο μυαλό μας προκαταλήψεις για την οικονομική διεργασία, που είναι πολύ πιο επικίνδυνες για τη σωρευτική ανάπτυξη των γνώσεών μας και για τον επιστημονικό χαρακτήρα των αναλυτικών προσπαθειών μας, επειδή φαίνεται ότι βρίσκονται εκτός του ελέγχου μας, με την έννοια ότι δεν αποτελούν κρίσεις αξιών και ειδικούς ισχυρισμούς...», Schumpeter, 1949. Κοιτάζοντας από μια άλλη οπτική γωνία, τα μοντέλα και τα δεδομένα του πραγματικού κόσμου αντικατοπτρίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, ενώ η αντίληψη διαφέρει από το ένα οικονομικό σύστημα στο άλλο. Και για να γυρίσουμε ξανά στη Joan Robinson, «Κάθε οικονομικό σύστημα χρειάζεται ένα σύνολο κανόνων, μια ιδεολογία που να τους δικαιώνει και μια συνείδηση στα άτομα που να τα κάνει να αγωνίζονται να τους εκπληρώσουν... είναι αδύνατο να περιγράψουμε ένα σύστημα χωρίς να υπεισέλθουν κάποιες ηθικές κρίσεις. Επειδή, για να κοιτάξεις ένα σύστημα απ' έξω, σημαίνει ότι δεν είναι το μόνο πιθανό σύστημα· περιγράφοντάς το κάνουμε συγκρίσεις (ανοιχτά ή σιωπηρά) με άλλα υπαρκτά ή φανταστικά συστήματα.». Γι' αυτό, η Οικονομική ως επιστήμη που μελετάει την οικονομική συμπεριφορά και τα οικονομικά συστήματα δεν μπορεί να ξεφύγει από τις κρίσεις αξιών ούτε μπορεί να είναι «απαλλαγμένο από ιδεολογία».

Η ιδεολογία καθορίζει ποια ερωτήματα είναι σημαντικά και ποια όχι. Για παράδειγμα, οι Κλασικές και οι Νεοκλασικές οικονομικές θεωρίες υποστηρίζουν την ευρύτητα αποδεκτή πολιτική και ιδεολογική πεποίθηση ότι το καπιταλιστικό σύστημα που στηρίζεται στην ατομική ιδιοκτησία και την ανταλλαγή είναι σταθερό, λειτουργεί αρμονικά και είναι αποδοτικό, οπότε δε χρειάζεται καμία εξωτερική παρέμβαση. Οι Κεϊνσιανοί και οι νεο-Κεϊνσιανοί παίρνουν την αντίθετη θέση και συνηγορούν υπέρ της κρατικής παρέμβασης, επειδή το σύστημα δε διαθέτει όλες αυτές τις όμορφες ιδιότητες.

Συνοπτικά, είναι δύσκολο να είναι κάποιος αντικειμενικός για τα σύγχρονα θέματα πολιτικής· οι αξιολογικές κρίσεις επηρεάζουν εύκολα τη θετική περιγραφή, τις ερμηνείες και τις προβλέψεις. Τα οικονομικά μοντέλα κινδυνεύουν πάντα να μεταβληθούν σε τεχνοκρατικά όργανα που υποστηρίζουν τις ιδεολογικές και τις πολιτικές αντιλήψεις.

Ιδεολογία και σχολές οικονομικής σκέψης

Είναι πολύ δύσκολο να χαράξουμε διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στις διαφορετικές σχολές οικονομικής σκέψης. Ακολουθώντας όμως την κοινή λογική, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις κύριες σχολές που εκπροσωπούν τρεις ευδιάκριτες τάσεις: τη συντηρητική, τη φιλελεύθερη και τη ριζοσπαστική σχολή.

Οι Αμερικανοί οικονομολόγοι της *συντηρητικής σχολής* γίνονται ολοένα και πιο συντηρητικοί. Όπως υποδηλώνει ο όρος αυτός, συντηρητισμός είναι η σχολή που ανέπτυξε θεωρίες οι οποίες υποστηρίζουν τη διατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης πραγμάτων, δηλαδή το υπάρχον οικονομικό σύστημα. Ο συντηρητισμός στις οικονομίες της αγοράς ασπάζεται θεωρίες που υποστηρίζουν το σύστημα της αγοράς. Τέτοιες θεωρίες χρονολογούνται από την εποχή του Σκωτσέζου οικονομολόγου Adam Smith (1723-1790), του θεωρητικού ιδρυτή των αγορών – αν και ο Smith ήταν ένας

φιλελεύθερος στο φεουδαρχικό κόσμο στον οποίο ζούσε. Αργότερα, ο συντηρητισμός εκπροσωπήθηκε από τον Alfred Marshall (1842-1924), ενώ στις μέρες μας απεικονίζεται στις θεωρίες του Milton Friedman. Ο συντηρητισμός εμφανίστηκε με ονόματα όπως Κλασικός, Νεοκλασικός και Μονεταριστικός. Παρά τις διαφορές στην ανάλυση που κάνουν, οι συντηρητικές θεωρίες δίνουν έμφαση στα εξής: (1) την ατομική λήψη αποφάσεων, δηλαδή οι σημαντικές αποφάσεις που αφορούν την παραγωγή και τις τιμές των προϊόντων, την απασχόληση, κ.λπ. πρέπει να αφήνονται στα άτομα, (2) το σύστημα της αγοράς είναι κατά βάση σταθερό και αποδοτικό· προβλήματα, όπως ο πληθωρισμός και η ανεργία, είναι απλώς παροδικές καταστάσεις, (3) η οικονομία διαθέτει ένα μηχανισμό αυτοπροσαρμογής που σε σύντομο διάστημα αυτοδιορθώνεται σε σχέση με αυτά τα δύο προβλήματα, (4) το κράτος πρέπει να λειτουργεί στο ελάχιστο, απλά και μόνο για να υποστηρίξει το θεσμικό πλαίσιο της οικονομίας, δηλαδή να παίζει το νομιμοποιητικό ρόλο του για τον οποίο μιλήσαμε στο Κεφάλαιο 2.

Συνοπτικά, οι συντηρητικοί οικονομολόγοι ασπάζονται το θεσμικό πλαίσιο του συστήματος της αγοράς και πιστεύουν ακράδαντα στην ικανότητά του να αντιμετωπίζει οποιαδήποτε οικονομικά προβλήματα. Επιμένουν στο ιδεολογικό αξίωμα ότι ο ελάχιστος κρατικός ρόλος στην οικονομία είναι καλό πράγμα. Η ατομική ελευθερία και ειδικά η ελευθερία από τη φορολόγηση και τους κρατικούς κανονισμούς είναι ένα υπέρτατο καλό για την κοινωνία.

Η φιλελεύθερη σχολή. Η Μεγάλη Κρίση της δεκαετίας του 1930 ήταν μια επώδυνη αποτυχία του οικονομικού συντηρητισμού. Οι οικονομολόγοι εκείνης της εποχής και ο υπόλοιπος πληθυσμός έγιναν μάρτυρες μιας οικονομικής κατάρρευσης χωρίς ιστορικό προηγούμενο. Αυτό έγινε αφορμή για τη δημιουργία της φιλελεύθερης σχολής, η οποία απέκτησε δυναμική μετά τη Μεγάλη Κρίση με τη Νέα Συμφωνία (New Deal) του προέδρου Roosevelt το 1933 και με τα γραπτά του Keynes και, ειδικότερα, με το βιβλίο του *General Theory of Employment and Interest* το 1936.

Σε αντίθεση με τις συντηρητικές, οι φιλελεύθερες θεωρίες δίνουν έμφαση στα ακόλουθα σημεία: (1) η κοινωνική (ομαδική) λήψη αποφάσεων αντικαθιστά την ατομική· στις προηγμένες μικτές οικονομίες της αγοράς, οι αποφάσεις για την παραγωγή και την απασχόληση δε λαμβάνονται από μεμονωμένα άτομα που επιδιώκουν τα συμφέροντά τους, αλλά από οικονομικές ομάδες όπως οι εταιρείες, τα σωματεία και το κράτος, (2) το οικονομικό σύστημα είναι γενικά ασταθές και μη αποδοτικό και κατά καιρούς άδικο, (3) υπάρχει ανάγκη για κρατική παρέμβαση με όλους τους ρόλους που είδαμε στο Κεφάλαιο 2: το νομιμοποιητικό, τον καταναμητικό, το ρυθμιστικό, το σταθεροποιητικό και το διανεμητικό.

Με λίγα λόγια, η φιλελεύθερη σχολή υποστηρίζει ότι το σύστημα της αγοράς παρουσιάζει προβλήματα, τα οποία δε θεραπεύονται πάντα μόνα τους. Χρειάζεται πολλές φορές μια εξωτερική παρέμβαση από το κράτος, είτε για να επιταχυνθεί η διαδικασία ανάκαμψης είτε για να αποφευχθεί η κατάρρευση του συστήματος.

Η ριζοσπαστική σχολή. Η σχολή αυτή προχωρεί πιο πέρα από τη φιλελεύθερη. Οι ρίζες της φτάνουν πίσω στην εποχή των ουτοπιστών σοσιαλιστών του 18ου αιώνα. Τις απόψεις της υιοθέτησαν αργότερα οι ιδρυτές του επιστημονικού σοσιαλισμού του 19ου αιώνα, ο Καρλ Μαρξ και ο Φρειδερίκος Ένγκελς. Οι ριζοσπαστικοί οικονομολόγοι δίνουν έμφαση στα εξής: (1) οι οικονομικές αποφάσεις λαμβάνονται από ομάδες ή κοινωνικές τάξεις (ένα σημείο που τόνισαν και οι φιλελεύθεροι οικονομολόγοι), (2) οι καπιταλιστές εκμεταλλεύονται την εργατική τάξη, (3) τα προβλήματα του συστήματος της αγοράς δεν είναι ούτε παροδικά ούτε θεραπεύονται, όπως υποστηρίζουν οι δύο άλλες σχολές, αλλά είναι χρόνια και συνδέονται τελικά με την ίδια την ύπαρξη του συστήματος. Συνεπώς, το σύστημα της αγοράς είναι από τη φύση του καταδικασμένο να περνάει οικονομικές κρίσεις που παίρνουν τη μορφή σοβαρής ανεργίας, πληθωρισμού, ή στασιμοπληθωρισμού. Σε αντίθεση με αυτά που πιστεύουν οι φιλελεύθεροι, η θεραπεία αυτών των προβλημάτων δεν μπορεί να προέλθει από έξω. Το κράτος δεν είναι μια οντότητα ανεξάρτητη από το σύστημα της αγοράς, αλλά μάλλον ένα αναπόσπαστο μέρος του. Οι ριζοσπάστες θεωρούν την ανατροπή του συστήματος και την αντικατάστασή του από το σοσιαλισμό ως τη μόνη διέξοδο για τις οικονομικές κρίσεις.

Το νόημα των όρων «συντηρητικός», «φιλελεύθερος» και «ριζοσπάστης» μπορεί να αλλάξει καθώς κινούμαστε από το ένα στο άλλο σύστημα. Για παράδειγμα, ένας Αμερικανός συντηρητικός μπορεί να θεωρηθεί ριζοσπάστης όταν προσπαθήσει να διαδώσει τις ιδέες του στην Κούβα ή την Κίνα. Ένας Αμερικανός ριζοσπάστης μπορεί να θεωρηθεί συντηρητικός αν βρεθεί στην Κούβα ή στην Κίνα.

4.3 Μακροοικονομικά προβλήματα

Πληθωρισμός, αντιπληθωρισμός, ανεργία και στασιμοπληθωρισμός

Ιστορικά, ο πληθωρισμός και η ανεργία ήταν τα κυριότερα οικονομικά προβλήματα όλων των δυτικών οικονομιών. Τα προβλήματα αυτά μπορεί να εμφανίζονται μαζί ή χωριστά. Υπήρξαν εποχές σοβαρής ανεργίας, όπως στην περίπτωση της Μεγάλης Κρίσης (1929-33), εποχές έντονου πληθωρισμού και εποχές μεγάλης ανεργίας και έντονου πληθωρισμού ταυτόχρονα.

Ο *πληθωρισμός* (inflation) είναι μια παρατεταμένη αύξηση στις τιμές των αγαθών σε ολόκληρη την οικονομία. Μετράται ως η ποσοστιαία αύξηση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, ο οποίος δίνει το κόστος ενός καλαθιού με αγαθά, δηλαδή των ετήσιων αγορών ενός αντιπροσωπευτικού καταναλωτή. Ο πληθωρισμός είναι πρόβλημα για πολλές χρονικές περιόδους μέχρι σήμερα. Η πιο πρόσφατη ελληνική εμπειρία πληθωρισμού άρχισε την εποχή της πετρελαϊκής κρίσης του 1973 και συνεχίστηκε με αυξομειώσεις μέχρι το 1996, οπότε άρχισε σταδιακά να μειώνεται μέχρι του σημείου που

επέτρεψε την είσοδο της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) το 2001. Ο *αντιπληθωρισμός* (deflation) είναι μια ξαφνική και στη συνέχεια παρατεταμένη μείωση των τιμών των αγαθών σε ολόκληρη την οικονομία. Αυτό είναι ένα μάλλον ασυνήθιστο φαινόμενο στις σύγχρονες οικονομίες, όπου οι λαοί έχουν ζήσει για πολλά χρόνια σε ένα πληθωριστικό περιβάλλον, ενώ μας είναι πολύ δύσκολο να φανταστούμε τις τιμές να μειώνονται σε όλο το εύρος της οικονομίας. Παρόλα αυτά, υπάρχουν δύο θλιβερά παραδείγματα αντιπληθωρισμού. Το πρώτο είναι η Μεγάλη Οικονομική Κρίση της περιόδου 1929-1933, ενώ το δεύτερο είναι η περίοδος που ακολούθησε το σπάσιμο της φούσκας των ακινήτων στην Ιαπωνία στη δεκαετία του 1990.

Δείκτης ανεργίας είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που δεν έχει εργασία. Ως άνεργος θεωρείται αυτός που είναι άνω των 15 ετών, βρίσκεται εκτός εργασίας και προσπαθεί να βρει δουλειά ή περιμένει να τον επαναπροσλάβουν, ή να παρουσιαστεί για να αναλάβει εργασία μέσα στις επόμενες δύο εβδομάδες.

Ο *στασιμοπληθωρισμός* είναι η συνύπαρξη υψηλής ανεργίας και υψηλού πληθωρισμού. Δύο πρόσφατα παραδείγματα στασιμοπληθωρισμού στις ΗΠΑ είναι η περίοδος της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης, όταν ο πληθωρισμός το 1974 έφτασε το 12,2% και η ανεργία παρέμεινε στο 5,6%. Το άλλο παράδειγμα είναι αυτό της περιόδου που ακολούθησε τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση το 1981, οπότε ο πληθωρισμός έφτασε το 12,4% και η ανεργία αυξήθηκε σε 7,1%. Ανάλογο φαινόμενο ταυτόχρονης υψηλής ανεργίας και υψηλού πληθωρισμού δεν έχει εμφανιστεί στην Ελλάδα από το 1981 και μετά, σύμφωνα με το μηνιαίο στατιστικό δελτίο της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) του Αυγούστου 2004.

Μακροοικονομικοί στόχοι και πολιτικές

Μακροοικονομικοί στόχοι

Όπως θα δούμε στο Κεφάλαιο 6, η πορεία της οικονομίας δεν είναι πάντα ομαλή. (Κάποιες φορές είναι υπερβολικά γρήγορη, συνοδευόμενη από πληθωρισμό, ενώ κάποιες άλλες είναι υπερβολικά αργή συνοδευόμενη από ανεργία). Η ύπαρξη αυτών των μακροοικονομικών προβλημάτων ορίζει τους στόχους μακροοικονομικής πολιτικής — οικονομική σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη — που καλούνται να προωθήσουν οι υπεύθυνοι τη χάραξη της πολιτικής.

Οικονομική σταθερότητα

Σταθερότητα τιμών και χαμηλός πληθωρισμός. Ο πληθωρισμός είναι πηγή οικονομικής αστάθειας. Όπως θα δούμε αναλυτικά στο Κεφάλαιο 6, ο υψηλός πληθωρισμός υπονομεύει τη λειτουργία του χρήματος ως προτύπου και ως μέσου συσσώρευσης αξίας και προκαλεί πολλά προβλήματα που εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία της οικονομίας.

Υψηλό ποσοστό απασχόλησης και χαμηλό ποσοστό ανεργίας. Όπως ο πληθωρισμός, έτσι και η ανεργία είναι άλλη μια πηγή οικονομικής αστάθειας με καταστροφικές συνέπειες. Γι' αυτόν το λόγο, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το κράτος επιδοτούν μέσω του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) διάφορα προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης.

Οικονομική ανάπτυξη

Η οικονομική ανάπτυξη αναφέρεται στις μεταβολές των συγκεντρωτικών στοιχείων της οικονομίας, ειδικά του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος στη διάρκεια του χρόνου. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την οικονομική σταθερότητα. Σε περιόδους οικονομικής επέκτασης (θετική ανάπτυξη), η παραγωγή, η απασχόληση και το εισόδημα αυξάνονται, ενώ η ανεργία μειώνεται. Αντίθετα, σε περιόδους ύφεσης (αρνητική ανάπτυξη), η παραγωγή, το εισόδημα και η απασχόληση μειώνονται, ενώ η ανεργία αυξάνεται. Ο μακροπρόθεσμος στόχος κάθε κυβέρνησης είναι ο μεγαλύτερη δυνατή ανάπτυξη με σταθερές τιμές.

Μακροοικονομικές πολιτικές

Σε γενικές γραμμές, η οικονομική πολιτική είναι ένα σύνολο συστηματικών προσπαθειών των υπεύθυνων για τη χάραξη πολιτικής προς την κατεύθυνση της επίτευξης ενός συγκεκριμένου στόχου. Για παράδειγμα, οι συστηματικές προσπάθειες των στελεχών των επιχειρήσεων για μεγιστοποίηση των κερδών της εταιρείας, οι συστηματικές προσπάθειες των επενδυτών να μεγιστοποιήσουν την απόδοση των χαρτοφυλακίων τους, οι συστηματικές προσπάθειες των καταναλωτών να μεγιστοποιήσουν την ικανοποίησή τους από την κατανάλωση αγαθών, κ.λπ. Οι μακροοικονομικές πολιτικές είναι οι συστηματικές προσπάθειες των υπεύθυνων για τη χάραξη πολιτικής, όπως είναι το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, για τη μείωση της ανεργίας και του πληθωρισμού. Οι μακροοικονομικές πολιτικές διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: εκείνες που αφορούν τη ζήτηση και εκείνες που αφορούν την προσφορά.

Πολιτικές ζήτησης ήταν οι λέξεις κλειδιά που απασχολούσαν τους φιλελεύθερους πολιτικούς της δεκαετίας του 1960. Περιλαμβάνουν μέτρα που έχουν σκοπό να χειρίζονται την πλευρά της ζήτησης μιας οικονομίας. Υπάρχουν δύο ομάδες τέτοιων μέτρων: δημοσιονομικά και νομισματικά.

Δημοσιονομική πολιτική. Στις περισσότερες δυτικές χώρες, οι κρατικές δαπάνες κυμαίνονται από το ένα τρίτο μέχρι τα δύο τρίτα του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) και το ίδιο ισχύει και για τους φόρους. Άρα, οι μεταβολές στις κρατικές δαπάνες και στους φόρους επηρεάζουν το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας. Η δημοσιονομική πολιτική αναφέρεται στις μεταβολές μεγεθών του κρατικού προϋπολογισμού, δηλαδή στις μεταβολές στους φόρους και τις κρατικές δαπάνες. Μπορούμε να διακρίνουμε δύο είδη δημοσιονομικής πολιτικής: την επεκτατική και την

περιοριστική. Η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική αναφέρεται σε μείωση των φόρων και αύξηση των κρατικών δαπανών. Η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική αναφέρεται σε αύξηση των φόρων και μείωση των κρατικών δαπανών.

Νομισματική πολιτική. Οι μεταβολές στην προσφορά χρήματος επηρεάζουν τη ρευστότητα στην οικονομία, που με τη σειρά της προκαλεί μεταβολές στο κόστος του χρήματος, δηλαδή στα επιτόκια. Οι αλλαγές στα επιτόκια επηρεάζουν το ύψος των πιστώσεων και το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας. Η νομισματική πολιτική αναφέρεται στις μεταβολές της προσφοράς του χρήματος. Μια αύξηση στην προσφορά χρήματος θεωρείται επεκτατική νομισματική πολιτική, ενώ μια μείωση θεωρείται περιοριστική νομισματική πολιτική.

Πολιτικές προσφορές ήταν αυτές που απασχολούσαν τους συντηρητικούς πολιτικούς στη δεκαετία του 1980. Πρόκειται για ένα σύνολο πολιτικών που έχουν σκοπό να τονώσουν την πλευρά της προσφοράς της οικονομίας. Οι πολιτικές προσφορές περιλαμβάνουν μέτρα όπως μειώσεις των ανώτατων φορολογικών συντελεστών, επενδυτικά κίνητρα και άρση των περιοριστικών ρυθμίσεων.

4.4 Η μέθοδος της Μακροοικονομικής μια συνοπτική παρουσίαση

Όπως είπαμε στο Κεφάλαιο 1, οι οικονομολόγοι μελετούν τον πραγματικό κόσμο κάνοντας κάποιες απλουστεύσεις, δηλαδή με την ανάπτυξη μοντέλων (φανταστικών κατασκευασμάτων) που τους δίνουν τη δυνατότητα να εστιάζουν σε μερικά μόνον ερωτήματα κάθε φορά. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούν να μελετήσουν συστηματικά τις αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ των παρατηρούμενων οικονομικών μεταβλητών (υποθέσεων). Με τη σειρά τους, αυτές οι υποθέσεις μπορούν να ελεγχθούν με βάση εμπειρικά στοιχεία.

Η Μακροοικονομική δεν αποτελεί εξαίρεση σε αυτήν τη μεθοδολογία. Στο επόμενο κεφάλαιο, θα γνωρίσουμε τις συμβατικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση σημαντικών μακροοικονομικών μεταβλητών, όπως είναι το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και οι συνιστώσες του. Στη συνέχεια, στο Κεφάλαιο 6 θα ρίξουμε μια πιο κοντινή ματιά στην απόδοση της ελληνικής οικονομίας, θα εξετάσουμε μερικές από τις αντιπροσωπευτικές συνθήκες της και θα εντοπίσουμε τα οικονομικά προβλήματα. Στο Κεφάλαιο 7 αναπτύσσεται ένα θεωρητικό πλαίσιο, το μακροοικονομικό μοντέλο της συνολικής ζήτησης και της συνολικής προσφοράς, που αποτυπώνει τη λογική σχέση ανάμεσα στις μακροοικονομικές μεταβλητές. Η μελέτη του μακροοικονομικού μοντέλου συνεχίζεται στο Κεφάλαιο 8, όπου θα εξεταστεί πιο αναλυτικά η πλευρά της ζήτησης της οικονομίας. Στο Κεφάλαιο 9 θα ρίξουμε μια ματιά στις αγορές χρήματος και στους τρόπους με τους οποίους αυτές εντάσσονται στην υπόλοιπη οικονομία. Τέλος, στα Κεφάλαια 10 και 11 χρησιμοποιούμε τα εργαλεία που αναπτύχθηκαν στα Κεφάλαια 7, 8 και 9 για να δούμε τις θεραπείες (πολιτικές) για την επίλυση των προβλημάτων της ανεργίας και του πληθωρισμού.

4.5 Ανακεφαλαίωση

1. Το κεφάλαιο αυτό ήταν μια εισαγωγή στη Μακροοικονομική. Γι' αυτό εστιάσαμε εδώ στον ορισμό, τα θέματα, τα προβλήματα και τις μεθόδους της Μακροοικονομικής.
2. Η Μακροοικονομική είναι ο κλάδος της οικονομικής επιστήμης που εστιάζει στα ζητήματα και τα προβλήματα που αφορούν ολόκληρη την οικονομία, όταν τη θεωρούμε ως ενιαίο σύνολο. Πρέπει να την ξεχωρίσουμε από τη Μικροοικονομική, η οποία ασχολείται με θέματα και προβλήματα των επιμέρους οικονομικών μονάδων.
3. Όπως και σε κάθε άλλη επιστήμη, έτσι και εδώ οι οικονομολόγοι διαφωνούν μεταξύ τους για τα αίτια των οικονομικών προβλημάτων και τις κατάλληλες συνταγές πολιτικής. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στις διαφορετικές μεθόδους δημιουργίας των μοντέλων του πραγματικού κόσμου και τις διαφορετικές ερμηνείες των δεδομένων της πραγματικότητας.
4. Αν και οι οικονομολόγοι αρνούνται ότι η ιδεολογία χρωματίζει τις θεωρίες τους, αυτή παίζει, εντούτοις, σημαντικό ρόλο στην επιλογή των μεταβλητών και των υποθέσεων που χρησιμοποιούνται σε ένα μοντέλο, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο τα συμπεράσματα του μοντέλου εφαρμόζονται σε πραγματικές καταστάσεις.
5. Ο πληθωρισμός και η ανεργία είναι τα παραδοσιακά προβλήματα μιας οικονομίας της αγοράς και γι' αυτό η αποτροπή τους είναι ο στόχος της οικονομικής πολιτικής.
6. Πληθωρισμός και ανεργία μπορούν να αντιμετωπιστούν με δύο τρόπους: Με τις πολιτικές ζήτησης, που περιλαμβάνουν νομισματικά και δημοσιονομικά μέτρα, και με τις πολιτικές προσφοράς, που περιλαμβάνουν τα ατομικά και τα επιχειρηματικά κίνητρα τα οποία έχουν σκοπό να παρακινήσουν τη σκληρή δουλειά, τις αποταμιεύσεις, τις επενδύσεις και την παραγωγή.
7. Η Μακροοικονομική ανάλυση στηρίζεται στην αφαίρεση, δηλαδή την απλούστευση των οικονομικών ζητημάτων και τον έλεγχο, κατόπιν, των συμπερασμάτων των οικονομικών μοντέλων (υποθέσεων) με βάση στοιχεία του πραγματικού κόσμου.

Ερωτήσεις ανακεφαλαίωσης

1. Γιατί διαφωνούν μεταξύ τους οι οικονομολόγοι;
2. Ποιος είναι ο ρόλος της ιδεολογίας στην Οικονομική;
3. Ποιες είναι οι κύριες διαφορές ανάμεσα στους συντηρητικούς και τους φιλελεύθερους οικονομολόγους;
4. Ποιοι είναι οι βασικοί στόχοι μιας μακροοικονομικής πολιτικής;

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

Bennett, A., “An Economist Investigates the Irrationality of People”, *The Wall Street Journal*, Παρασκευή, 29 Ιουλίου 1994.

Robinson, J., *Economic Philosophy*, London: Penguin Books, 1974.

Schumpeter, J., “Science and Ideology”, *American Economic Review*, τόμος 39 (1949): 345–59.

Smith, V., “Reflections on Human Action after 50 years”, *Cato Journal*, Vol. 9 (2), Fall, 1999.

Βασικές Αρχές ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Η μελέτη του κόσμου της Οικονομικής είναι ένα μάλλον δύσκολο έργο. Τα οικονομικά προβλήματα, λόγω του ότι είναι συνυφασμένα με άλλα κοινωνικά προβλήματα, είναι δύσκολο να απομονωθούν και να μελετηθούν από μία μόνον οπτική γωνία. Η Οικονομική είναι ίσως παλύ δυσκολότερη επιστήμη από ό,τι άλλες, όπως η Φυσική και η Χημεία, όπου τα προβλήματα μπορούν να οριστούν με πιο ακριβή τρόπο και οι θεωρίες να ελεγχθούν μέσα σε πολυτελή εργαστήρια. Με ποιον τρόπο όμως τα καταφέρνουν οι οικονομολόγοι; Πώς επιλέγουν τα ζητήματα που θα μελετήσουν; Πώς αναπτύσσουν και ελέγχουν τις θεωρίες; Πώς μπορούν οι φοιτητές να μάθουν και να εφαρμόζουν οικονομικές θεωρίες;

Το βιβλίο αυτό, που ασχολείται με τα παραπάνω ερωτήματα, αποτελεί μια εισαγωγή στα προβλήματα, τις έννοιες, τις θεωρίες, και τις εφαρμογές της Μακροοικονομικής.

Ο συγγραφέας

Ο καθηγητής **Πάνος Μουρδουκούτας** ξεκίνησε τη σταδιοδρομία του στο State University of Pennsylvania και συνέχισε στο Long Island University της Νέας Υόρκης και το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έχει διατελέσει επανειλημμένα σύμβουλος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και αντιπρόσωπος της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη. Επίσης, έχει κάνει πολλά ταξίδια σε όλο τον κόσμο, δίνοντας διαλέξεις σε μια σειρά από πανεπιστήμια, συμπεριλαμβανομένων των Nagoya University, Kobe University, Tokyo Science University, Keimung University, Saint Gallen University, και Duisburg University. Είναι συγγραφέας πολλών άρθρων που έχουν παρουσιαστεί σε ακαδημαϊκά και επιχειρηματικά συνέδρια και έχουν δημοσιευθεί σε επαγγελματικά έντυπα και περιοδικά, όπως τα *Baron's*, *Edge Singapore Magazine*, κ.λπ. Το 2001, του απονεμήθηκε το Βραβείο των Γραμμάτων "Literati Club Award" της Αγγλίας για το "Συγγραφέα με τις καλύτερες κριτικές" (The Highly Commented Author).

Επισκεφθείτε μας στο Internet
www.klidarithmos.gr

ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ

Στουρνάρα 37, 10082, Αθήνα, Τηλ. 210-3829629

ISBN 960-209-815-5

9 789602 098158